

SPECIAAL NUMMER BUITENGEWOON

© Archives de l'ULB

De ulb 175 jaar

© Jean-Dominique Barron

MEI 2010

Agenda

Vanavond niet, schatje? / Pas ce soir, Chéri(e)?

Tentoonstelling tot 30 mei 2010

We kijken naar de evolutie van onze seksualiteit in de loop van de 19ste en de 20ste Eeuw. Niet alleen de wijzigingen die de afbeelding ervan onderging, maar ook de praktijk zelf van het echtelijke geslachtsleven in West-Europa en in het bijzonder in België.

Hall des Marbres (Gebouw A) - Franklin Rooseveltlaan 50 - 1050 Elsene.

van 10u tot 17u (Elke woensdag nocturne tot 21u).

Inkom: 5 euro. Met korting: 3 euro. ULB: gratis. Scholen: 25 euro (gids inbegrepen).

Contact: Carole Masson: 02 650 24 43.

ScULBturen

Tentoonstelling tot 26 juni 2010

In deze tentoonstelling maakt u kennis met een stuk cultureel erfgoed van de Université libre de Bruxelles: verborgen schatten en zeldzame parels van de beeldhouwkunst. Meteen een ideale gelegenheid om u een beeld te vormen van de geschiedenis en de waarden van de ULB. Voor een wandeling over de campus: "Chemins de la mémoire", te koop bij PUB.

Bibliotheek van de Menswetenschappen (gebouw NB) campus Solbosch. Gratis.

Wandelgids 15 euro. Van maandag tot vrijdag van 8u tot 20u en op zaterdag van 10u tot 17u.

Contact: Sébastien Clerbois: seclerbo@ulb.ac.be

Een andere kijk op het bestiarium & Selbstdarstellung. Portretten van grote apen.

Tentoonstellingen tot 30 juni 2010

In het kader van de feestelijke viering van de 175ste verjaardag van de ULB en van het Jaar van de biodiversiteit stellen vier biologen van het Departement Biologie van de Organismes (DBO) van de Faculteit Wetenschappen, gespecialiseerd in het gedrag van levende wezens, een tentoonstelling/workshop voor onder de titel "Omgang tussen dieren of een andere kijk op het bestiarium / Les relations animales ou le bestiaire révisité".

Campus Solbosch, Museum voor Zoölogie en Antropologie, van maandag tot vrijdag van 13u tot 17u. Groepsbezoeken (voor min. 12 personen) op zaterdag tussen 11 en 16 u na afspraak. Gratis.

Tegelijk kunt u gaan kijken in zaal Allende naar foto's van Chris Herzfeld: portretten van grote apen. Campus Solbosch, zaal Allende, van maandag tot zaterdag, van 11u tot 16u. Gratis.

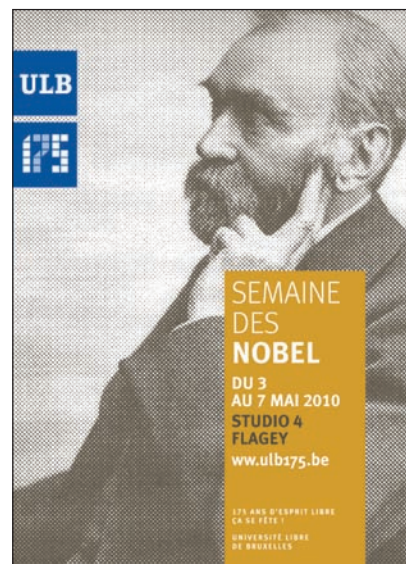
De Nobel-week

van 3 tot 7 mei 2010

De ULB kan prat gaan op een hele traditie van benoemingen tot Doctor Honoris Causa. De Universiteit maakt van deze 175 jaar geschiedenis gebruik om deze onderscheiding toe te kennen aan 13 Nobelprijs- en Fieldmedaillewinnaars. De plechtige diploma-uitreiking zal doorgaan in het Flageygebouw op woensdag 5 mei 2010. Bovendien kunt u in Studio 4 gedurende die hele week gratis lezingen bijwonen over thema's uit verschillende wetenschappelijke disciplines, gaande van wiskunde, scheikunde, geneeskunde tot economie en letterkunde. Simultaanvertaling Engels/Frans en Frans/Engels.

Meer uitleg op de website www.ulb175.be

Cultureel Centrum Flagey, Flageyplein, Studio 4. Gratis

Nacht van de Verlichting / Nuit des Lumières

Banket en concerten: 7 mei 2010

Op 7 mei geven de ULB en de VUB samen een verjaardagsfeest (resp. voor 175 en 40 jaar) in het stadscentrum. De Nacht van de Verlichting - La Nuit des Lumières wordt een uitzonderlijk gebeuren met personeel, studenten en anciens van beide Universiteiten. Vanaf 17u en tot diep in de nacht zal het Paleizenplein zinderen van het enthousiasme van de hele universitaire wereld: reuzenestafette, banket, show, lichtomloop, warme snacks, rockconcert, vuurwerk en nog veel meer. Congrespaleis en Paleizenplein tussen 17u en 01u. Concerten gratis.

Menu, info en reservering: On line via website www.nuitdeslumieres.be

Voor meer uitleg: www.ulb175.be

BEKNOPT

Activiteitenkalender	p.02
Editoriaal - Burgemeester Willy Decourty	p.03
De ULB, 175 jaar geschiedenis	p.04-05
De Universiteit in de voetsporen van de Wereldtentoonstelling	p.09
Enkele mooie bladzijden van "Les 175 ans de l'ULB"	p.14-15

Editoriaal

175 jaar en de geest nog steeds vrij

Verspreid over de Stad Brussel en de Gemeente Elsene, oefent de Vrije Universiteit Brussel zijn economische, commerciële, culturele en... folkloristische invloed bijna uitsluitend uit op het grondgebied van Elsene. Het zijn zeker niet de rijk aandoende flatgebouwen die de talrijke ambassades aan de Franklin Rooseveltlaan huisvesten, die de gebruikers van de ULB verleiden. De leraren, de onderzoekers, de studenten en de werknemers van deze instelling richten zich natuurlijk naar de wijk van de begraafplaats waar de verscheidenheid van handel en diensten in ruime mate aan hun behoeften beantwoordt. Men moet ook zeggen dat de vestiging en de ontwikkeling van de Universiteit in deze wijk in ruime mate heeft bijgedragen tot haar dynamiek en haar welvaart.

Elsene kan zich dus over de aanwezigheid van een universitaire instelling met grote bekendheid verheugen, die zich daarenboven, openbaart als zijn voornaamste werkgever. Sinds enkele jaren hebben de Universiteit en onze Gemeente een vruchtbare samenwerking op touw gezet die de zorg van deze instelling om zich beter in de stad te integreren beantwoordt.

En dit jaar, viert de ULB haar 175^e verjaardag. 175 jaar van onderwijs, onderzoek en vooral van inzet! Want sinds haar oprichting, op 20 november 1834, heeft de Universiteit, onophoudelijk, vooruitstrevende standpunten ingenomen overeenkomstig de geest die aan de grondslag van haar stichting lag: het verwerpen van de vooroordelen en de taboes, de ontkenning van de geopenbaarde waarheden en het onderzoek van het zoeken naar de vooruitgang via de weten-

schap... Het principe van het vrije onderzoek is haar drijfveer. En trouw aan haar voedingsbodem, heeft de ULB dit door haar inzet in de moeilijkste gevechten duidelijk gemaakt.

Het aan de kaak stellen van het stijgende fascisme, in de jaren '30, het zenden van vrijwilligers aan de zijde van de Spaanse republikeinen, haar sluiting op 25 november 1941 ondanks de bedreigingen van de Duitse bezetter... Maar ook haar steun aan Dokter Willy Peers in zijn strijd voor abortus, de bescherming van de vrouwen in hun drang naar emancipatie en, zeer onlangs, de karakteristieke menselijke aanpak bij de bezetting door mensen papieren... En dat zijn slechts enkele voorbeelden...

De Universiteit vertegenwoordigt eveneens een smeltkroes van ideeën en tegenstrijdige debatten, op wetenschappelijk niveau maar ook met betrekking tot de grote thema's van de samenleving: de atoombom, de Vietnamoorlog, de dictatuur van de Griekse kolonels, het conflict in het Midden-Oosten... En, in mei '68, was het ook de ULB die de voornaamste haard van onenigheid in ons land was...

Vandaag ben ik oprecht verheugd om haar een gelukkige verjaardag te wensen en te hopen dat zij nog zeer lang, ten dienste van de Mens, de ijzeren lans van de vooruitgang via de wetenschap en de fakkel van het vrije gedachtegoed kan zijn...

Willy DECOURTY

Burgemeester van Elsene

Een uitgave van de gemeente Elsene, Informatiedienst
Elsensesteenweg 168, 02 650 05 80
informatie@elsene.be • www.elsene.be

Redactie: communicatiedienst van ULB
en de Informatiedienst van de gemeente van Elsene.

Vormgeving:
gemeentelijke infografie: Anne Gilbert

Druk: gemeentelijke drukkerij
Verantw. uitgever: gemeente Elsene
Elsensesteenweg 168 - 1050 Elsene

Het boek "Les 175 ans de l'ULB"
Uitgever: Didier Devriese - Archives de l'ULB.
Te bestellen hier (60 euro):
<http://www.ulb175.be/docs/175souscriptions.pdf>
Later te koop: Archives de l'ULB

De ULB, 175 jaar

De ULB is een planeet op zichzelf. Een planeet, in de armen gesloten door de gemeente Elsene en verbonden met de rest van het land, met Europa en met de wereld. Een planeet, 175 jaar geleden ontstaan en die sindsdien onophoudelijk is blijven groeien op het ritme van evoluties en revoluties. Een planeet die goed voor zijn inwoners zorgt, de ULB'ers. Zij komen van overal. In het begin met 96 is hun aantal in minder dan twee eeuwen gestegen tot... 21.000! Ook een planeet, ten slotte, die stevig verankerd is in het derde millennium, pionier in e-learning. De ULB stichtte als eerste in de Franse Gemeenschap een Virtuele Universiteit. Een geleid bezoek.

© Jean-Dominique Burton

Op de campus van Solbosch staat de moderne architectuur van de bibliotheek van de Sociale wetenschappen (1994) naast gebouwen die getuigen van een groot classicisme.

Het eeuwige schouwspel, elke dag opnieuw: duizenden studenten, wetenschappelijke onderzoekers, professoren doorkruisen de paden van de campus, Campus Erasmus, Campus de la Plaine en Campus Solbosch. Met grote passen lopen zij door kilometers gangen op weg naar de auditoria. Ze studeren, ze doen onderzoek, ze leren. De Université Libre de Bruxelles, dat betekent acht faculteiten (cf. archi), scholen en gespecialiseerde instituten - met ook een aantal afdelingen in Wallonië - en samenwerkingsverbanden met hogescholen. Op deze manier kunnen honderden opleidingen worden aangeboden. En ook wetenschapsparken, een befaamd universitair ziekenhuis en een uitzonderlijke bibliotheek. De ULB is ook een onderzoekscentrum van hoog niveau, wat nog wordt onderlijnd door een internationale erkenning: de Universiteit kan zich beroemen op drie Nobelprijzen, een Field-medaille, drie Wolf-prijzen, twee prijzen Marie Curie, tweëntwintig Franquijzen... (zie kader). Kortom, de ULB, dat is een

ULB-ers krijgen de Nobelprijzen

De kwaliteit van het onderzoek aan de ULB wordt al in 1919 onderstreept door de toekenning van een Nobelprijs voor Geneeskunde aan Jules Bordet (1), pionier op het gebied van de microbiologie en sinds 1907 Professor in de bacteriologie. Deze prestigieuze prijs is voor hem de kroon op zijn werk op het gebied van de immuniteitsmechanismen. In 1974 wordt voor de tweede keer een Nobelprijs Geneeskunde toegekend, dit keer aan Albert Claude (2), biochemicus, voor zijn werk dat aan de basis ligt van de moleculaire biologie. Albert Claude was van 1949 tot 1970 wetenschappelijk directeur van het Instituut Jules Bordet. Ilya Prigogine (3), ten slotte, een oud-studente in de scheikunde aan de ULB, krijgt in 1977 de Nobelprijs Scheikunde voor de revolutie die zij zou introduceren in de geschiedenis van de thermodynamica. De hogeschool 'Haute école Libre de Bruxelles Ilya Prigogine' kreeg haar naam.

“Instituut” in de ware zin van het woord en wordt vandaag 175 jaar.

Als je ziet welke plaats de ULB vandaag inneemt in het academische en wetenschappelijke landschap en hoe groot haar invloed is, is het moeilijk je in te denken dat het ooit een “beginnende universiteit” was. En van bij de aanvang trok zij de aandacht! Je moet het maar durven, nauwelijks drie jaar na het ontstaan van de Belgische Staat je in een dergelijk avontuur storten: een universiteit stichten, die afhangt van Kerk, noch Staat. Een vrije universiteit in het hart van het koninkrijk, die niet wil dat onze kennis in de greep van dogma's blijft. Als reactie op de oprichting van een katholieke universiteit in Mechelen ontstaat met de hulp van de vrijmetselaarsloges op 20 november 1834 de Université Libre de Belgique. In 1842 zal het de Université libre de Bruxelles worden. Het moet gezegd, de tijd was niet gunstig voor het vrije denken: twee jaar eerder had Paus Gregorius XVI het liberalisme en het religieus indifferentisme veroordeeld. De pauselijke bul Mirari Vos gaf in felle bewoordingen kritiek op persvrijheid, gewetensvrijheid en de scheiding van Kerk en Staat. Onnodig te preciseren dat in een dergelijke context vrouwen geen toegang hadden tot universitair onderwijs. We moesten wachten tot 1880 voor zij werden toegelaten. De ULB zal een pioniersrol blijven spelen op dit gebied en zelfs vooruitlopen op domeinen die in onze samenleving nog volledig vrouwonvriendelijk waren: pas in 1922 hadden vrouwen toegang tot de advocatuur, terwijl op de ULB toen al dertig jaar vrouwelijke juristen

afstudeerden.

De wereldoorlogen betekenen sombere tijden voor de ULB. In 1941 zal de Universiteit zelfs uit eigen beweging haar deuren sluiten om niet door de nazibezetter verplicht te worden om « gast-professoren » te aanvaarden en diegenen die gewonnen waren voor de Nieuwe Orde. Afgezien van de sluiting wordt ook een verzet georganiseerd: er gaan clandestien lessen door, studenten en professoren stellen zich ten dienste van de Belgische regering in ballingschap in Engeland, anderen treden toe tot de Weerstand. De beroemde “Groep G”, opgericht door studenten van de ULB, was bijvoorbeeld gespecialiseerd in sabotageacties. Onmiddellijk na de oorlog maakt het universitaire leven een nieuwe, vliegende start. De clandestiene lessen hielden de honger naar kennis bij de studenten levend.

In de loop der jaren organiseerde de ULB een steeds groter aanbod aan studieprogramma's. Het aantal studenten nam voortdurend toe, nieuwe auditoria werden gebouwd, internationale partnerships werden ontwikkeld. Alles werd in het werk gesteld om aan de top te blijven op het gebied van onderzoek en wetenschappen. Het sterretje, geboren uit de wil van de

© Jean-Dominique Burton

vrijmetselaarsloges, is een grote planeet geworden, maar zijn harde kern is in die 175 jaar niet gewijzigd: het vrij onderzoek, dat uitgaat van de stelling van een onafhankelijk oordeelsvermogen en van de verwerping van elk gezagsargument, blijft meer dan ooit overeind. Dat maakt deze planeet uniek onder de universitaire sterrenhemel.

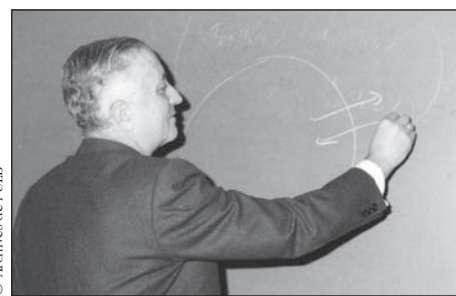
© Archives de l'ULB

-1-

© Archives de l'ULB

-2-

© Archives de l'ULB

-3-

De Universiteit in de voetsporen van de Wereldtentoonstelling

1928. De Université Libre de Bruxelles betreft de gebouwen op het terrein van Solbosch. Ze volgt het pad, geëffend door de Wereldtentoonstelling van 1910. Hoewel miskend door de Brusselaars, vormde dit evenement een essentiële bladzijde in de economische geschiedenis en in de stedenbouwkundige ontwikkeling van Brussel.

De weinige Elsenaars die kunnen terugkijken op een opmerkelijk lang leven, bewaren misschien nog een verre herinnering aan die dag in 1924. De dag van de eerste steenlegging van wat enkele jaren later de volledig nieuwe Campus Solbosch zou worden. In 1928, bij de start van het nieuwe academiejaar, werden de eerste gebouwen ingehuldigd van een moderne campus, opgevat “op zijn Amerikaans”. De ULB moest weg uit het stadscentrum. Als zij destijds eigenaar kon worden van de beschikbare gronden aan de rand van Elsene, dan had ze dit in grote mate te danken aan de Wereldtentoonstelling van 1910. Die had in zekere zin het terrein voor haar voorbereid. De 175ste verjaardag van de Universiteit is meteen een gelegenheid om dit gebeuren, dat een beetje in de vergetelheid is geraakt, opnieuw onder de schijnwerpers te plaatsen. Het viert dit jaar immers ook zijn honderdste verjaardag.

Er was een paviljoen van de apen, een paviljoen van de dwergen en vlak daarnaast het paviljoen van Senegal. Dat brengt ons natuurlijk in verlegenheid, het lijkt alsof we naar de zoo gaan, alsof we gaan kijken naar een rariteitenkabinet... Manuel Couvreur, Doctor aan de Faculteit van Filosofie en Letteren aan de ULB, frons de wenkbrauwen, wanneer hij ons de omstandigheden schildert. Dat deze paviljoenen zo vlak bij elkaar stonden, weerspiegelt sterk de manier waarop de doorsnee-mens in 1910 naar de “Zwarte” keek. Het bleef een curiosum, dat je kwam bekijken in zijn gereconstrueerde natuurlijk habitat, bezig met zijn dagdagelijkse handelingen...

We zijn in 1910, in volle koloniale periode. Je mag niet vergeten dat in die jaren België een zeer grote wereldmacht was, die bovenop de eigen middelen van bestaan kon beschikken over de rijkdommen van Congo. België was de derde, om niet te zeggen de tweede economische wereldmacht, vervolgt Manuel Couvreur. Het sluit aan op de grote denkrichting van de Wereldtentoonstellingen. Het is een fenomeen dat de eerste keer

wordt opgezet in Londen en een hoogtepunt bereikt met de grote tentoonstellingen op het einde van de XIX^{ste} eeuw in Parijs. Voor zo'n klein land als België was dit de gelegenheid om die macht te tonen aan de rest van de wereld. En ook aan de eigen bevolking...

De drie grote tentoonstellingen die eerder in Brussel doorgingen (in 1880, 1888 en 1897), werden telkens op het militaire oefenterrein - het huidige Jubelpark -, gehouden. Voor de Tentoonstelling van 1910 waren de organisatoren op zoek naar een grotere site. De open terreinen aan de rand van het Ter Kamerenbos trokken hun aandacht. Ze zagen het echt heel groot, glimlacht Manuel Couvreur, van de Johannalaan tot de Venezuelalaan en van de Natiënlaan tot aan het kerkhof van Elsene, dat is een enorme oppervlakte.

De eerste tramlijnen in Elsene

Voor de opbouw op deze site werden kolossale grondwerken uitgevoerd en werd een enorm rioleringsnet aangelegd. Op de dag van de inauguratie, na tweeënhalft jaar werken, was nog niet alles volledig af. Ze ontdekten misschien een beetje laat de aard van de ondergrond. Die stelt vandaag nog steeds problemen voor de ULB. Ze zijn pas begonnen met graafwerken bij het Solvaygebouw. En wat zien ze? Het is zand. Zand en nog eens zand: vroeger stond daar een champignonkwekerij!

De organisatie van de tentoonstelling had meteen ook een versnelde stadsontwikkeling in dit gedeelte van de hoofdstad tot gevolg. De idee om de openbare weg en het openbaar vervoer te verlengen van de Louizalaan tot aan de renbaan van Bosvoorde bestond al, gaat de Doctor in de Letteren verder. Maar de tentoonstelling was zeker een doorslaggevend element voor het doortrekken van deze verkeersas. Het was tot dan niet meer dan een eenvoudige wandelweg aan de rand van het bos. Er werd ook een tramlijn aangelegd op de site zelf...

Een site die zich gedeeltelijk over twee gemeenten uitstrekte. Er liepen wel een paar bruggen van Brussel naar Elsene. Maar de twee gemeenten leefden eerder sterk van elkaar gescheiden. Beetje bij beetje zorgde de tentoonstelling echt voor een band tussen beide gemeenten. Er bestonden al een paar kleine wijken, Klein Zwitserland bijvoorbeeld, maar met nog een heel landelijk karakter. De Hogeschoollaan, de Paul Hégerlaan, die hadden echt voor gevolg dat beide gemeenten aan elkaar “gebreid” werden.

Er resten vandaag zo goed als geen overblijfselen meer van de Wereldtentoonstelling van 1910: alle gebouwen in pleisterkalk werden zoals voorzien afgebroken. De muren van het “Maison Delune”, dat een paar jaar eerder werd gebouwd op de toekomstige Natiënlaan, kunnen zich troosten met de herinnering aan de vroegere sfeer. Aan die tijd dat de Brusselaars voor het eerst konden kennismaken met jazzconcerten in België. Nog iets over die Natiënlaan die de hoofdvas vormde van de Tentoonstelling: na de Tweede Wereldoorlog moest deze laan zijn naam afstaan aan een zekere... Franklin D. Roosevelt.

Bijna dertien miljoen bezoekers verdrongen zich op de Volkerenlaan. Naast de exotische paviljoenen, herinnert "het Paleis van de vrouwelijke werkzaamheden" aan de patriarchale kant van België anno 1910. En wat "het Dorp van de Dwerfen" betreft; daar huisden een troep van een twintigtal personen, die van tentoonstelling naar tentoonstelling gingen en, "bereid waren" om in zeer kleine huizen het publiek te amuseren...

Enkele mooie bladzijden van "Les 175 ans de l'ULB"

175 jaar in dienst van een overtuiging, van een engagement en van de kennis: hier volgen enkele stukken, gekozen uit het boek dat het epos beschrijft van de stichting en de spectaculaire bloei van de Université libre de Bruxelles. Een universiteit met een voortrekkersrol op heel wat domeinen. Ze stond symbool voor sterke waarden zoals vrij onderzoek, solidariteit, het rechtsgevoel en de sociale rechtvaardigheid.

Een geëngageerde universiteit

Geboren uit een overtuiging of tegen de greep van dogma's op de kennis...

In 1831 ontstaat de Belgische Staat. Op dat moment heeft het land drie officiële universiteiten: Gent, Luik en Leuven. Brussel had geen universitair onderwijs, ook al was het de hoofdstad. In 1834 beslist het episcopaat om in Mechelen, de zetel van het aartsbisdom, een katholieke universiteit op te richten. De reactie van de Belgische liberale wereld liet niet lang op zich wachten. Pierre-Théodore Verhaegen, advocaat en vrijmetselaar, geeft de nodige impuls voor de oprichting van de Universiteit van Brussel als tegenwicht tegen "de zogenaamd katholieke universiteit", "om de onverdraag-

zaamheid en de vooroordelen te bestrijden". Gesteund door de vrijmetselaarsloges, met subsidies van de Stad Brussel en de Provincie Brabant, stelt de ULB zich tot doel de elites te vormen, die losstaan van de macht van de Kerk. De instelling, hoewel overtuigd antiklerikaal, is nochtans niet antikatholiek en ook niet areligieus. Dat geldt ook voor Pierre-Théodore Verhaegen, de eerste voorzitter van de Raad van bestuur. Religieuze onverschilligheid en zeker atheïsme zijn in die tijd zo goed als onbestaande. Het is Verhaegen zelf die stelt: "De mens kan zich enkel op een waardige wijze kwijten van de taken die God hem in de natuur heeft toevertrouwd, door de vrije ontwikkeling van het denken. Het denken, dat is het terrein van de mens, zijn element, zijn leven."

* "Les 175 ans de l'ULB", Anne-Sophie Devriese-Marchant, Didier Devriese, Isabelle Pollet en Jean-Louis Vanberweghem. Uitgever: "Archives de l'ULB".

Sint-Verhaegen zit zeer diep geworteld in een springlevende studentenfolklore.

Voor de vrijheid

Bevestiging van het vrij onderzoek

Geconfronteerd met een politiek conservatieve en filosofisch spiritualistische meerderheid, beroept vanaf 1860 een nieuwe generatie studenten zich op het vrij onderzoek om het onderwijs in vraag te stellen.

Sinds de aanvang van dat onderwijs ging de kennis aanzienlijk vooruit. Natuurwetenschappen hadden hun plaats veroverd en de technologie kende een enorme bloei. De confrontatie tussen "Anciens" en "Modernen" was niets anders dan een cultuurclash tussen twee generaties met verschillende opvattingen over kennis en maatschappij en over de relatie tussen beide.

In 1868 nam de Rector en filosoof, Guillaume Tiberghien, in zijn toespraak bij het begin van het nieuwe academiejaar het nog steeds op voor de spiritualistische stellingen tegen het atheïsme, het materialisme en het positivisme. Tiberghien, oudleerling van Ahrens, was net zoals zijn leermeester een vurig verdediger van het Krausisme, een spiritualistische en theïstische doctrine, ontleend aan de Duitse metafysicus Karl-Christian Krause.

Pierre-Theodore Verhaegen met zijn maçonnieke decors

In 1890 droeg dezelfde Tiberghien de Faculteit van Filosofie en Letteren op om een doctoraats-thesis van Georges Dwelshauvers te weigeren, waarin deze laatste de ideeën van Auguste Comte verdedigde. "Hoczo?", schrijft Tiberghien, "alle grote theorieën over de ziel (...) zouden slechts ijdele en dwaze verklaringen zijn, omdat deze de controle van het onderzoek verwerpen?"

Zo vormde de zaak Dwelshauvers de aanleiding voor de eerste publieke confrontaties: slogans - "Weg met de Rector, leve het vrij onderzoek!" - en studentenstakingen, tegenstrijdige en felle standpunten, ontslag van rector Martin Philippson... Een bijeffect van de "zaak Dwelshauvers" was de creatie van het "Chant du Semeur", het studentenlied dat het vroegere lied van de studenten zou vervangen en sindsdien de officiële hymne is van de Universiteit. De professor in de geologie, Henri Witmeur, was de auteur van het lied van de studenten... zijn fout was dat hij Tiberghien verdedigde. De studenten die protesteerden tegen de auteur, namen dan ook afstand van zijn oeuvre en de contestanten Georges Garnir en Charles Melant schreven "le Semeur". Dit lied dateert dus van 1890. Vandaag zingt de ULB nog steeds:

"La Science immortelle éclaire la Raison (...)

Rome tremble et chancelle

Devant la vérité

Groupons nous autour d'elle

Contre la Papauté (...)"

Guillaume Thiberghien, betwiste rector

© Archives de l'ULB

© Archives de l'ULB

(Vrije vert." De onsterfelijke Wetenschap verlicht de Rede (...) Rome beeft en wankelt. Laat ons aaneensluiten rond de waarheid Tegen het papendom (...)"

De mentaliteitsverandering gaat gepaard met grondige wijzigingen in de onderwijs-methodes...

Deze ontwikkeling heeft niet enkel gevolgen voor de exacte wetenschappen: in 1876-1877 richtte Léon Vanderkindere[2] aan de ULB voor het eerst een praktijkcursus in Filosofie en Letteren in, een seminarie over de geschiedenis van de Middeleeuwen. Al denkt Léon Vanderkindere dat de menswetenschappen niet het niveau kunnen bereiken van de « objectiviteit van de natuurwetenschappen », is hij van oordeel dat ook geschiedenis moet gebaseerd zijn op onweerlegbare en precieze kennis, waarvoor hij beroep doet op

betrouwbare technieken die de basis leggen voor het kritisch bronnenonderzoek. De « gebeurtenissen » op het einde van de eeuw zijn dus de vertolking van een werkelijke omwenteling in de kennis en, ook al werden ze als gewelddadig ervaren, toch blijken ze een weldoende werking te hebben op de ULB, in de mate dat zij de Alma Mater verplichten zichzelf opnieuw ter discussie te stellen. Kort daarna worden de statuten van de Universiteit hervormd in een meer democratische richting. Ze stellen voortaan nadrukkelijk dat het onderwijs aan de Universiteit het vrij onderzoek als basis heeft.

Trouw aan de waarden die aanleiding gaven tot haar oprichting, zet de ULB onvermoeibaar de strijd verder tegen onverdraagzaamheid en slaat resoluut de weg in van het progressivisme.

[2] P. BONENFANT, « Pirenne et Vanderkindere », *Revue de l'Université de Bruxelles*, n°2. dec. 1935, blz. 209-213.

Willy Peers tijdens een manifestatie voor de vrije keuze voor de vrouwen.

Tegen fascisme en intolerantie

Vanaf 1931 verkondigde de Université libre de Bruxelles duidelijk haar standpunten voor democratie en tegen het fascisme, het rexisme en het antisemitisme. Als in 1933 in Duitsland de Jodenvervolgingen beginnen, ondertekenen professoren in grote getale een protestmanifest.

In 1934 wordt een Waakzaamheidscomité in het leven geroepen op initiatief van de Algemene Studentenvereniging en van de politieke, liberale, socialistische en marxistische kringen.

Wanneer in Spanje de oorlog uitbreekt, kiezen talrijke studenten partij voor de Spaanse Republiek. In januari 1939 wordt een manifest ondertekend tegen de pogroms in Duitsland en later ook voor steun aan Frankrijk en Groot-Brittannië in hun strijd tegen nazi-Duitsland.

Kort na de overgave in mei 1940 zou het imago, dat de Universiteit had opgebouwd, al snel de aandacht trekken van de Militärverwaltung.

Ondanks het verzet van de Raad van bestuur, slaagt het Duitse militaire gezag erin om de Universiteit te dwingen professoren te benoemen die sympathiseren met de Nieuwe Orde. De Universiteit heeft onmiddellijk haar antwoord klaar: op 25 november 1941 neemt de Raad van bestuur de beslissing om alle lessen op te schorten tot onbepaalde datum. In weerwil van bedreigingen en opsluiting van haar leiders zal deze beslissing nooit worden herzien: de Universiteit zal gesloten blijven tot aan de bevrijding van Brussel. (...)

Voor de vrijheid van abortus en euthanasie

De jaren 70 zijn voor de ULB een periode van actieve steun aan de beweging om vrijwillige zwangerschapsonderbreking weg te halen uit de strafrechtelijke sfeer.

Zo maakte de Universiteit de strijd van Willy Peers tot de hare. Peers behaalde aan de ULB in 1947 zijn diploma in de geneeskunde en voleindigde vervolgens in 1953 zijn specialisatie in chirurgie en bevallingen. In 1956 wordt hij gynaecoloog. Zijn mening is dat vrouwen niet langer hoeven te bevallen met pijn. Daarom vormt hij met enkele confraters een team, dat de mogelijkheden moet onderzoeken om in het Sint Pietersziekenhuis te starten met pijnloze bevallingen. De Orde van geneesheren neemt tegen dokter Peers allerlei disciplinaire maatregelen. Zo wordt hem maandenlang verboden om nog bevallingen te doen. Maar de lange strijd voor de legalisering van abortus zal zijn belangrijkste actie worden. Op medisch, ethisch, juridisch en politiek vlak bindt hij

de strijd aan met de Belgische staat. België is, samen met Ierland, een van de laatste landen waar de vrijwillige zwangerschapsonderbreking nog verboden wordt. In een wetgeving die dateert uit 1867 staan verschillende artikels die zware gevangenisstraffen opleggen aan de vrouw die zich liet aborteren, aan diegene die de abortus uitvoerde en aan hun medeplichtigen. Naar aanleiding van zijn arrestatie en inbeschuldigingstelling voor het uitgevoerd hebben in de voorafgaande maanden van meer dan 300 abortussen breekt in 1973 de "Affaire Peers" uit. De arrestatie van Willy Peers leidt tot een enorme mobilisering: openbare betogingen, petitie, oprichting van steuncomités. Naar aanleiding van deze gebeurtenissen zal het verbod op voorbehoedsmiddelen in 1973 worden opgeheven, maar het zal nog tot 1990 duren vooraleer de wet die abortus gedeeltelijk uit het strafrecht haalt, wordt goedgekeurd. Dokter Peers zal de uitkomst van deze strijd niet meer meemaken: hij overlijdt, uitgeput, op 30 november 1984. (...) In de loop van deze laatste 25 jaar neemt de ULB nog, samen met de VUB, in 2000 stelling in het debat over het depenaliseren van euthanasie. Op het ogenblik dat de kwestie het stadium heeft bereikt van de parlementaire besluitvorming, betuigen de ULB en de VUB hun *steun aan de voorstellen die streven naar het respect voor het ethisch*

pluralisme in onze samenleving en het recht op autonomie van het individu op het domein van het levenseinde. [...] Het is paradoxaal, zo stelt het communiqué, dat de artsen, nadat zij als stelregel hebben aangehouden de keuze van patiënten te respecteren gedurende de hele periode van hun aandoening, zich geplaatst zien voor een wettelijk verbod om hen te respecteren wanneer zij in oog staan met de dood.

Voor rechtvaardigheid en gelijke behandeling

Voor de emancipatie van de vrouw

De toegang van meisjes tot de ULB (en tot het hoger onderwijs in het algemeen) vindt veel meer zijn oorsprong in de strijd tegen de invloed van de geestelijkheid, dan in de wens voor vrouwenemancipatie. Dit doet geen afbreuk aan het feit dat de eerste drie vrouwelijke studenten aan

een Belgische universiteit werden ingeschreven op de ULB. In 1880 werden Marie Destrée, Emma Leclercq en Louise Popelin alle drie toegelaten tot de kandidatuur natuurwetenschappen. In 1881 zouden ook de universiteiten van Luik en Gent volgen. De Katholieke Universiteit van Leuven zou nog wachten tot 1920.

In 1888 ontving Marie Popelin, de zus van Louise, als eerste vrouw in België het diploma van Doctor in de Rechten van de ULB. Jammer genoeg heeft zij haar beroep nooit kunnen uitoefenen ... omdat zij een vrouw was. (...)

Sinds Marie Popelin heeft de Universiteit een hele weg afgelegd. De cijfers in verband met de vrouwelijke bevolking aan de Universiteit spreken voor zich: 53,6% vrouwelijke studenten, 49% van het administratief personeel op universitair niveau en 48,9% van de onderzoeksopdrachten.

Toch, hoewel zij 43,4% vertegenwoordigen van de mandaten als assistent, maken zij nog maar 21,8% uit van het docenten-

korps, waarvan 15% als gewoon hoogleraar ... wat nog steeds meer is dan het gemiddelde van 10% aan de Belgische Franstalige universiteiten.

(Cijfers 2006).

© Archives de l'ULB

Voor de solidariteit en de samenhang

Voor een sociaal beleid

Vanaf de jaren 60 speelde de ULB een pioniersrol met haar politiek van opvang en hulp voor studenten. Deze wens tot begeleiding en ondersteuning vertaalt zich meer bepaald in de infrastructuur en de diensten die alle studenten ter beschikking staan van zodra zij op de Universiteit komen: directe sociale bijstand, restaurants en studentenhuizing, gedrukte cursussen aan een betaalbare prijs, toegang tot gezondheidszorg en gezinsplanning, psychologische hulp en begeleiding, studentenjobs, hulp bij tewerkstelling voor jonge afgestudeerden, specifieke hulp voor studenten met een handicap... (...)

Het jaarlijks budget voor hulp aan studenten in moeilijkheden bedraagt meer dan 2 miljoen euro. Het is afkomstig van het budget van de Sociale Dienst voor studenten en van verschillende sociale fondsen van sponsors die de ULB ondersteunen. Hiermee kunnen jaarlijks meer dan 3.000 studenten worden geholpen. (Of een op zeven studenten).

Voor een rechtvaardige regularisering van de mensen zonder papieren

Op 25 september 1998, zet de Universiteit zich in voor een publiek huldebetoon aan Sémira Adamu, een jonge vrouw uit Niger die haar land ontvluchtte. Sindsdien bleef de hele universitaire gemeenschap onophoudelijk gemobiliseerd voor de migranten die hier aankomen zonder papieren, de zogenaamde "sans papiers". In 1999 komt het tot een actieve steunverlening (bevorderen van het proces van regularisaties) en verleent de ULB ook logistiek bijstand (opvang binnen haar muren van een dertigtal "sans papiers" gedurende meerdere weken) om hun boodschap van wanhoop wereldkundig te maken en te zoeken naar menselijk aanvaardbare oplossingen.

In 2003 organiseert de Universiteit van 17 tot 21 februari een week rond het asielrecht en om te mobiliseren voor de sociale en ethische waarden die erbij op het spel staan.

Eind 2003 bezetten Iranese vluchtelingen de foyer in de cité Héger. De ULB ondersteunt hun eisen. Wanneer het er echter naar uitziet dat de bezetting zal voortduren, ook na dat de betrokkenen een voorlopige verblijfsvergunning kregen, ziet de Universiteit zich verplicht om op 22 december 2003 de lokalen te laten ontruimen door de ordediensten.

© Jean Jottard

In 2006 beslist de Universiteit om - in het kader van een overeenkomst, ondertekend met de UDEP (Union pour la défense des sans-papiers / Unie voor de verdediging van de mensen zonder papieren) - symbolisch een delegatie van 10 mensen zonder papieren op te vangen op de site van Solbosch. De ULB hoopt hiermee het maatschappelijk debat aan te zwengelen en een perspectief te bieden voor de uitdagingen, gesteld door de problematiek van de illegale vluchtelingen.

In 2008 gaan de "sans-papiers" andermaal over tot een bezetting, dit keer van de lokalen in de Adolphe Buylaan 129. Opnieuw steunt de Universiteit de eis van de organisaties die zich bezighouden met mensen zonder papieren en eist duidelijke regularisatiecriteria met een blijvend karakter.

Op 18 november 2008 bezetten een honderdtal mensen zonder papieren na de ontruiming van een gebouw van Electrabel de sporthal van de Universiteit op de campus Solbosch en dit tot juli 2009. Via allerlei initiatieven en acties (colloquia, beto-

gingen en politieke stappen) is de ULB tussengekomen om aan de wetgever rechtvaardige en duidelijke regels te vragen voor het recht op asiel. Als gevolg van concrete regeringsmaatregelen na nieuwe verkiezingen in juni 2009 zou uiteindelijk pas op 18 juli 2009 de bezetting van de sporthal zonder incidenten kunnen worden opgeheven. Tijdens deze 9 maanden bezetting zal de ULB heel wat kritieke momenten beleven: meerdere periodes van hongerstaking, conflicten die soms tot hevige spanningen leidden tussen de bezetters... die bij momenten met 600 personen waren, waaronder ook heel wat vrouwen en kinderen. Er werd een begeleidingscomité opgericht

door de Raad van bestuur, dat de bezetters zal verzekeren van de onontbeerlijke psycho-medische sociale hulp. Bovendien zal dit comité gedurende heel deze periode ook al het nodige ondernomen hebben om, zo goed en zo kwaad als het kan, de hinder te beperken, die deze bezetting met zich meebracht voor de dagelijkse functionering van de Universiteit.

In een maatschappij, waarover alle demogragen in koor bevestigen dat zij aan het verouderen is, is het van wezenlijk belang te benadrukken dat de jeugd en de diversiteit aan culturen, die de immigratie met zich meebrengt, een onschatbare rijkdom betekenen.